

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5589-9338>

Researcher ID: F-4924-2019

e-mail: marmul61@ukr.net

Кучеренко Світлана Юріївна, кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

e-mail: ksvetau@i.ua

<https://orcid.org/0000-0001-7560-1212>

Researcher ID: S-1892-2018

Леваєва Людмила Юріївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0697-2700>

Researcher ID: Y-7228-2018

e-mail: lluda85@i.ua

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Мармуль Лариса Александровна, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина

e-mail: marmul61@ukr.net

Кучеренко Светлана Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина

e-mail: ksvetau@i.ua

Леваева Людмила Юрьевна, кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды», ул. Сухомлинского, 30, г. Переяслав-Хмельницкий, 08401, Украина

e-mail: lluda85@i.ua

DATA ABOUT THE AUTHORS

Marmul Larisa, Doctor of Economics, Professor, Professor of the department of economics Pereiaslav-Khmelnytsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine

e-mail: marmul61@ukr.net

Kucherenko Svitlana, PhD, assistant professor of Economics Department Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine

e-mail: ksvetau@i.ua

Levaieva Liudmyla, Ph.D., Assistant Professor of Economics Department Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine

e-mail: lluda85@i.ua

УДК 379.834

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-28-35>

ВИКОРИСТАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ДОСВІДУ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Плевако Я. А.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні й практичні аспекти функціонування підприємств сільського зеленого туризму в європейських країнах та в Україні.

Метою статті є аналіз європейського досвіду підтримки й виявлення особливостей функціонування підприємств сільського зеленого туризму в розрізі провідних європейських країн для оптимізації їх діяльності та зростання кількості в Україні.

Методологічною основою статті стали методи наукового пізнання: монографічний – для теоретичного узагальнення й виявлення особливостей становлення сільського зеленого туризму у європейських країнах; системно-структурного аналізу і синтезу, групування – для інтерпретації

отриманих результатів; проблемно-цільовий – для практичного впровадження європейського досвіду функціонування підприємств сільського зеленого туризму.

Результати статті. У статті виявлено особливості здійснення сільського зеленого туризму у європейських країнах та здійснено групування країн за тотожністю інструментів і механізмів підтримки. Обґрунтовано можливості їх впровадження в Україні у частині практики, інститутів забезпечення, місцевої підтримки не тільки як виду діяльності, але як ресурсу для збереження й відтворення сільських територій.

Галузь застосування результатів. Матеріали, результати й висновки статті можуть бути використані у діяльності сільських територіальних громад, органів місцевого самоврядування, підприємств й агроосель, закладів вищої освіти відповідної спеціалізації та факультетів економіки й менеджменту туризму й готельно-ресторанного бізнесу.

Висновки. Визначено, що найбільш суттєвою особливістю теорії й практики функціонування підприємств сільського зеленого туризму у європейських країнах є розширення їх функцій з суто бізнесових до більш суспільно необхідних та значимих – як інструментів збереження та відтворення сільських територій, у т.ч. депресивних. Це забезпечує більшу їх підтримку на рівні місцевих громад, державної влади, що доцільно на всіляке використання. Також доцільно використовувати апробовані механізми й форми туристичної діяльності на селі.

Ключові слова: малі підприємства, сільський зелений туризм, європейський досвід, підтримка, розвиток, використання, сільські території, відтворення, збереження.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ЕВРОПЕЙСКОГО ОПЫТА ПОДДЕРЖКИ РАЗВИТИЯ МАЛЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕННОГО ТУРИЗМА В УКРАИНЕ

Плевако Я. А.

Предметом исследования являются теоретические, методические и практические аспекты функционирования предприятий сельского зеленого туризма в европейских странах и в Украине.

Целью статьи является анализ европейского опыта поддержки и выявления особенностей функционирования предприятий сельского зеленого туризма в разрезе ведущих европейских стран для оптимизации их деятельности и роста количества в Украине.

Методологической основой статьи стали методы научного познания: монографический – для теоретического обобщения и выявления особенностей становления сельского зеленого туризма в европейских странах; системно-структурного анализа и синтеза, группировки – для интерпретации полученных результатов; проблемно-целевой – для практического внедрения европейского опыта функционирования предприятий сельского зеленого туризма.

Результаты статьи. В статье выявлены особенности осуществления сельского зеленого туризма в европейских странах и осуществлено группировки стран по тождеству инструментов и механизмов поддержки. Обосновано возможности их внедрения в Украине в части практики, институтов обеспечения, местной поддержки не только как вида деятельности, но как ресурса для хранения и воспроизведения сельских территорий.

Область применения результатов. Материалы, результаты и выводы статьи могут быть использованы в деятельности сельских территориальных общин, органов местного самоуправления, предприятий и агроусадеб, высших учебных заведений соответствующей специализации и факультетов экономики и менеджмента туризма и гостинично-ресторанного бизнеса.

Выводы. Определено, что наиболее существенной особенностью теории и практики функционирования предприятий сельского зеленого туризма в европейских странах является расширение их функций по чисто бизнес к более общественно необходимым и значимых – как инструментов сохранения и воспроизводства сельских территорий, в т.ч. депрессивных. Это обеспечивает большую их поддержку на уровне местных общин, государственной власти, целесообразно на всемерное использование. Также целесообразно использовать апробированные механизмы и формы туристической деятельности на селе.

Ключевые слова: малые предприятия, сельский зеленый туризм, европейский опыт, поддержка, развитие, использование, сельские территории, воспроизведение, сохранение.

USE OF THE EUROPEAN EXPERIENCE OF SUPPORTING THE DEVELOPMENT OF SMALL ENTERPRISES OF RURAL GREEN TOURISM IN UKRAINE

Plevako Yaroslav

The subject of this research is theoretical, methodological and practical aspects of the functioning of rural green tourism enterprises in European countries and in Ukraine.

The purpose of the work to analyze the European experience in supporting and identifying the features of the functioning of rural green tourism enterprises in the context of leading European countries to optimize their activities and increase the number in Ukraine.

The methodological basis of the article was the methods of scientific knowledge: monographic – for theoretical generalization and identification of the features of the formation of rural green tourism in European countries; system-

structural analysis and synthesis, groupings – for the interpretation of the results; problem-target – for the practical implementation of the European experience in the operation of rural green tourism enterprises.

Results of the article. *The article reveals the features of the implementation of rural green tourism in European countries and grouping of countries by the identity of tools and support mechanisms. The possibilities of their implementation in Ukraine in terms of practice, institutions of support, local support not only as a type of activity, but as a resource for the storage and reproduction of rural areas are substantiated.*

The field of application of results. *The materials, results and conclusions of the article can be used in the activities of rural territorial communities, local governments, enterprises and agro-estates, higher educational institutions of the corresponding specialization and faculties of economics and management of tourism and hotel and restaurant business.*

Conclusions. *It has been determined that the most significant feature of the theory and practice of the operation of rural green tourism enterprises in European countries is the expansion of their functions from purely business to more socially necessary and significant ones – as tools for the preservation and reproduction of rural areas, incl. depressive. This ensures their great support at the level of local communities, state authorities, it is advisable to use them in every possible way. It is also advisable to use proven mechanisms and forms of tourism in the countryside.*

Key words: *small businesses, rural green tourism, European experience, support, development, use, rural areas, reproduction, conservation.*

JEL Classification: *O13, Q12, L83*

Постановка проблеми. Європейський досвід підтверджує, що організація малих підприємств сільського зеленого туризму дає можливість збільшити рівень зайнятості і доходів сільського населення, скоротити міграції робочої сили з села до міста, розвивати соціальну інфраструктуру села, покращувати благоустрій сільських територій. Тому їх діяльність повинна бути об'єктом всебічної уваги та підтримки обласних і районних адміністрацій, сільських громад, підприємливих і творчих селянських родин. Тим більше, що це не вимагає великих додаткових інвестицій та спеціальної фахової підготовки. Натомість бажаним є використання вираженого комплексного наукового підходу, належного маркетингового супроводу, освітнього й інформаційного забезпечення.

Розвиток малих підприємств сільського зеленого туризму у більшості країн світу розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку сільських територій. Це актуально й для України, де особливо загострені демографічні й соціально-економічні проблеми на селі. Позитивний вплив сільського зеленого туризму на поліпшення умов і якості життя селян полягає, передусім, у тому, що він розширює сферу зайнятості сільського населення, особливо жінок, і дає селянам додатковий заробіток. При цьому їхні прибутки надходять не тільки від здавання в найм приміщень для проживання, а й від таких послуг: безпосередня реалізація власних сільськогосподарських продуктів (без посередників і транспортних витрат); приготування їжі для гостей (з власноруч вирощеної органічної продукції); прокат туристичного, спортивного, рибальського й іншого спорядження; продаж автентичних художньо-промислових та інших виробів.

З іншої сторони, за помірні кошти здійснюється також повноцінний відпочинок туристів, ознайомлення з місцевими традиціями й культурою; залучення до участі у сільськогосподарських роботах, зокрема, на пасіці, на косовиці; організація розваг (катання на бричці, човні, рафтинг, спостереження за птахами, квітами, рибальство, збір грибів і ягід тощо). Ця діяльність впливає на підвищення рівня та якості життя всіх сільських мешканців, дозволяє створювати не тільки нові робочі місця, але й більш змістовно відпочивати. Тому в багатьох країнах Європи та світу приділяється велика увага розвитку сільського зеленого туризму як виду діяльності, яка дає можливість у короткий час не лише відтворити місцеву інфраструктуру, але й зберегти та розвивати сільські території загалом. Тому дослідження питань функціонування туристичних підприємств на селі, особливо у частині мотивації та стимулювання, має велике значення для теорії й практики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні значна кількість науковців присвячує свої праці аналізом світового досвіду сільського зеленого туризму. М. Ігнатенко, О.Марченко, І.Романюк вважають, що для України можливо перейняти західний досвід, особливо сусідніх країн, - Литви, Латвії, Естонії, Польщі, Румунії, Словаччини, Чехії, Угорщини. Л. Мармоль, В.Яровий також визнають, що Західна Європа, як більш просунута в туристичному відношенні, може бути прикладом для всього світу у сфері сільського зеленого туризму. Король М.М. та Атаманчук В.В. у своїх публікаціях відмічають важливість вивчення та використання досвіду провідних туристичних країн, таких як Австрія, Великобританія, Німеччина, Франція зі схожими природними умовами, історією, традиціями, історією та практикою розвитку туризму.

Мета статті – аналіз європейського досвіду підтримки й виявлення особливостей функціонування підприємств сільського зеленого туризму в розрізі провідних європейських країн для оптимізації їх діяльності та зростання кількості в Україні/

Виклад основного матеріалу дослідження. У Європі вважається, що для розвитку малого підприємництва у сільському зеленому туризмі необхідно забезпечити відповідність трьом важливим умовам, серед яких є: наявність житла для розміщення приїжджих, створення умов за принципом B&B («ліжко і сніданок»), забезпечення дозвілля. Згідно проведених досліджень, приблизно 35,0% жителів ЄС віддають перевагу відпустці «в селі» [1, с. 45]. Тому уряд ЄС бачить перспективи розвитку даного виду туризму в Європі як одного з важливих видів діяльності по відтворенню сільської місцевості. Крім того, даний вид туризму є прибутковим для організації підприємницької діяльності за умов цифровізації сільського господарства та скорочення зайнятих у ньому.

Оскільки сільський зелений туризм є дієвим засобом вирішення проблеми утримання населення на селі в слаборозвинутих регіонах, то у багатьох країнах він розглядається як один із важливих напрямів у політиці розвитку села й сільських територій загалом. В Австрії, Великобританії, Данії, Іспанії, Італії, країнах Балтії, Скандинавії, Нідерландах Німеччині, Польщі, Румунії, Угорщині, Франції залучення до діяльності у сфері сільського зеленого туризму всебічно заохочується на державному рівні.

Проте кожна з перерахованих країн прагне створити власну, національну модель розвитку сільського зеленого туризму з врахуванням особливостей природи, історико-культурної й соціально-економічної специфіки, максимально зменшуючи вплив самого туризму на основний та інші види діяльності. На відміну від звичайного туризму, сільський зелений туризм має свої особливості [2, с. 52]. Так, серед основних його функцій виділяються зменшення агротехнічного впливу на довкілля та його охорона; соціальна справедливість щодо місцевих жителів; утвердження демократичних принципів у функціонуванні сільських громад; сприяння забезпеченню естетичної гармонії на селі.

За популярністю відпочинок у сільській місцевості у європейських країнах посідає, наразі, друге місце після відпусток на морі. Він створює нові робочі місця та приносить реальний дохід родинним і місцевим бюджетам, дозволяє знайти нові інструменти для збереження природи. В багатьох країнах розвиток цього виду туризму став головним напрямом охорони і відтворення сільських ландшафтів, виробничо-економічної діяльності, консолідації сільських громад, відродження депресивних сільських територій.

Так, у Німеччині становлення сільського зеленого туризму почалося саме з розробки концепції його розвитку у периферійних регіонах. У результаті на ринку нині представлені пропозиції дешевого відпочинку на природі, без використання дорогої інфраструктури, але з наданням комфортних умов проживання та якісного органічного харчування. У Польщі на сільських жителів, які бажають розпочати діяльність у сфері сільського зеленого туризму, й тих, які вже надають такі послуги, не поширюється дія закону, що регулює господарську (підприємницьку) діяльність. Тому грошові винагороди за відповідні послуги не підлягають стягуванню податку на додану вартість [3, с. 75].

Законодавство також передбачає у випадку обмеженої кількості відпочивальників (як правило, до 10 осіб) звільнення отриманих доходів і від податку на доходи фізичних осіб. Закон зобов'язує сільських господарів реєструвати відпочивальників у спеціальному журналі. Причиною виникнення цивільної відповідальності може бути невиконання або ж неналежне виконання умов домовленостей між сторонами, а також заподіяння шкоди. Така відповідальність реалізується шляхом відшкодування вартості заподіяних збитків. Взаємні права й обов'язки сторін визначаються угодою, укладеною між ними.

В угорському законодавстві регулювання економічних відносин у сільському зеленому туризмі також не підпадає під дію нормативних актів, якими регулюються відносини у сфері підприємництва. Відповідно, не підлягають оподаткуванню й особисті доходи, отримані сільськими мешканцями від використання для відпочинку власного житла, продуктів харчування тощо [4, с. 31]. Існують також спеціальні пільги та переваги для сімейних господарств, які займаються (або виявили бажання зайнятися) діяльністю у сфері сільського зеленого туризму, якщо вони розміщуватимуться на території сільських поселень в економічно слаборозвинутих (визнаних економічно депресивними) регіонах.

Отримати такі пільги та переваги можна на конкурсних засадах. Ці проекти можуть розраховувати на матеріальну підтримку у формі кредитів (до 8,0 тис. дол. США), які в разі успішної реалізації проекту поверненню не підлягають. Великий законодавчий досвід у розвитку сільського зеленого туризму має Латвія. Зумовлено це тим, що вже тривалий час основним контингентом туристів, які бажають відпочити в тамтешній сільській місцевості, є іноземці. Уряд вчасно звернув увагу на цей вельми перспективний вид туризму, здатний вирішити проблему безробіття на селі, і затвердив ряд відповідних законів та нормативів.

За даними Асоціації сільського туризму Латвії, за останніх вісім років у сільській місцевості майже вдвіть зросла кількість місць прийому туристів, у 19,0 разів - кількість ліжко-місць. Сільський туризм у Литві – це форма туризму, який відбувається у сільських місцевостях, забезпечує прибутки місцевому населенню, пропонує індивідуальний відпочинок туристам [5, с. 782]. Він ґрунтується на послугах з розміщення, доповнених додатковими послугами, що орієнтовані на задоволення соціальних та культурних, екологічних потреб на основі використання природних ресурсів згідно принципів збалансованого або сталого розвитку. Проживання туристів відбувається у будинках у сільській місцевості, відпочинкових котеджах місткістю до 20 ліжко-місць.

В Естонії, на думку експертів та провідних науковців країни, сільський зелений туризм може запропонувати найкращі перспективи для естонського села як новий вид економічної діяльності. Для досягнення цього необхідно створити централізовану, уніфіковану, професійну й автономну організацію, яка буде ґрунтовно та успішно просувати сільський туристичний продукт як всередині країни, так і за її межами.

Серед країн Північної Європи сільський зелений туризм з усіма його традиціями, особливостями та цінностями упродовж багатьох десятиліть розвиває Великобританія. Практично значимим є щорічний випуск багатотисячними тиражами буклетів з різними рекламними гаслами або брендами, які розкривають саме неповторні враження від відпочинку («Скоштуймо справжні англійські сільські сніданки», «Милуймося заходом сонця на селі», «Зустрічаємо росяні світанки», «Дихаймо чистим повітрям своєї Батьківщини»).

Це сприяє тенденції росту популярності серед жителів країни та іноземних громадян сільського туризму, розвиток якого отримав підтримку Національної Туристичної організації. Вона провела акредитацію більш як 1,1 тис. агроосель. Даний вид туризму забезпечує понад 380,0 тис. робочих місць і є підвалиною існування

25,0 тис. малих бізнесів лише в одній сільській Англії (не враховуючи Уельсу, Шотландії і Північної Ірландії). В Україні вказані очевидні вигоди ігноруються і на державному, і на місцевому рівні, - кількість агросадіб обмежується десятками і помітних тенденцій до збільшення не виявляє [6, с. 782].

У Фінляндії найбільшим попитом туристів користуються невеличкі будиночки без господарів, розташовані на берегах природних заповідних територій, озер та рік. Орендуєчи типовий будиночок, відпочиваючи потрапляють у досить комфортні умови (не рідко такі будиночки відповідають 4-5 зіркам готелів) проживання та проведення активного дозвілля. Вони обладнані сучасною побутовою технікою, меблями (часто лише з дерева), посудом, білизною, електроенергією, сауною тощо. Туристам надається змога взяти напрокат човен, катамаран, велосипед. До умов оренди такого будиночку додається дозвіл (ліцензія) на здійснення спортивної риболовлі на період відпочинку.

Сільський туризм в Ісландії представлений мережею із 140 агроосель, що забезпечують більше 4,0 тис. ліжко-місць по всій країні. Ісландські ферми не лише надають послуги з розміщення та харчування, але й пропонують ряд туристичних атракцій. Це поїздки верхи на конях, риболовля, детальне знайомство з традиціями регіону, його побутом, культурою та ремеслом. Це оренда житла та автомашин для здійснення індивідуальних поїздок по країні. Нарешті, це приватні тури, які передбачають вільний вибір маршрутів та місць для огляду, а також можуть включати комфортне (класу «люкс») проживання в агрооселях.

Якість такого відпочинку контролюється і сертифікується DDASS – міністерством охорони здоров'я і соціального забезпечення Франції, а також міністерством молоді і спорту. У Німеччині сільський туризм розглядається в рамках так званої концепції «сталого розвитку» (sustainable development) сільської місцевості і керується міністерством сільського господарства. Німецька концепція сільського туризму несе велике соціокультурне навантаження: збереження і популяризацію традиційного вигляду села, «сільської філософії», традиційних навичок і ремесел. Це особливо цінно для українського села, де національні традиції є забутими або їх соромляться, особливо у східній частині країни.

Враховуючи прагнення відпочиваючих до комфорту та більш якісного сервісу, сфера сільського туризму в Німеччині варіює за формами від відпочинку у старих фермерських господарствах, дещо стилізованих під старовину, до проведення відпустки у сучасних, обладнаних новітньою технікою, будинках. Цікавим є досвід сільського туризму в Австрії. Ця невелика альпійська країна, за площею співрозмірна з Карпатським туристичним регіоном України, нині налічує понад 15,0 тис. зареєстрованих сільських туристичних господарств сумарною місткістю 170,0 тис. ліжко/місць.

Особливістю відпочинку в австрійських Альпах є безпосередня задіяність відпочивальників у традиційному фермерському господарюванні: догляді за тваринами, вигоні худоби на альпійські луки; зборі альпійських трав, грибів і ягід; виготовленні сирів та молокопродуктів [7, с. 55]. Також тут розроблені різноманітні програми та маршрути активного гірського, екстремального й екологічного туризму. Якщо перший напрям не такий показовий, то екологічні й пізнавальні програми мали б попит серед вітчизняних відпочивальників, які багато працюють.

За подібною схемою розвивається і сільський туризм у Швейцарії. Щоб отримати знак якості Об'єднання «Відпочинок на сільському подвір'ї», треба відповідати певним критеріям. Господарство має надавати послуги з обслуговування туристів щонайменше впродовж 2 років; пропонувати мінімум три харчові продукти власного виробництва; туристичні атракції повинні тісно пов'язуватись з сільським господарством. Такі вимоги, безумовно, заслуговують на увагу.

Сільський туризм Франції представляє Національна організація будинків відпочинку і зеленого туризму (Maisondes Gitesde Franceetdu Tourisme Vert). Вона пропонує відпочинок в агрооселях різних класів та різноманітні види відпочинку, сертифіковані за високими національними стандартами сервісу. З порівняння агроосель Франції з будиночками Північної Європи видно, що вони набагато комфортніші, з особливим національним шармом і багатими гастрономічними традиціями у харчуванні туристів.

Оселі аграрних районів Франції різняться не лише зірковістю (від простих сільських будиночків до вілл і приватних історичних замків (chateaux), а й за етно-географічною ознакою: оселі окремих провінцій – Шампані, Провансу, Гасконі, Нормандії, Бургундії, Савойї мають свій особливий шарм, якого не знайдеш у жодній іншій провінції чи регіоні Європи [8, с. 52].

У Франції розроблена спеціальна програма дитячого відпочинку в сільській місцевості протягом шкільних канікул. Діти від 3 до 13 років запрошуються для проживання у сім'ї, для догляду за свійськими тваринами (ягнята, поросята, кролики), активних ігор на природі зі своїми сільськими ровесниками, цікавих походів і пригод. Також у селі діти мають змогу вивчати народні танці і художні ремесла, фольклор краю, іноземні мови. Така практика могла бути запроваджена в українських селах, особливо у процесі культурних обмінів між Сходом і Заходом країни.

Сільський туризм в Іспанії передбачає розміщення на фермах, у сільських будинках, невеликих сільських готелях. Власники таких агроосель в Іспанії об'єднані в асоціації. Завдання таких асоціацій полягає в тому, щоб категоризувати сільські туристичні об'єкти в залежності від рівня послуг, що надаються, і контролювати їхню відповідність вимогам асоціацій. Проблеми категоризації характерні і для України, тому іспанський досвід щодо створення саме регіональних асоціацій міг би бути показовим у їх вирішенні.

Сучасний сільський зелений туризм в Італії представлений справжніми міні-готелями рівня 3-4 зірок з антикварними меблями, обладнаними санвузлами, басейнами, тенісними кортами тощо. Сільські туристичні

комплекси надають туристам можливість займатися різними видами активного відпочинку (здійснювати кінні і пішохідні прогулянки, приймати участь в екскурсіях для огляду місцевих визначних пам'яток і навколишніх місць, відвідувати сільські ярмарки і відтворені середньовічні костюмовані свята тощо). Важливе місце серед їх послуг займає гастрономія, представлена італійською кухнею, виноробством та ін.. Саме сільський туризм надає можливість не тільки смачно та якісно їсти, але і привезти із собою в якості сувенірів рідкісні вина, настоянки та особливі продукти: маслини, трюфелі, спеціальні сорти сиру і маслинової олії, в'ялені томати, паста, що не надходять у міські супермаркети й вироблені в екологічно чистих домашніх умовах.

З усіх європейських країн для України велике значення має досвід, набутий безпосередніми західними сусідами – Польщею, Румунією, Словаччиною, Угорщиною. У нинішній Польщі в розрізі гмін або самоврядних громад сільський туризм розвивається досить нерівномірно. Причинами цього є і нерівномірні природні умови й ресурси країни, економічна нерівномірність розвитку регіонів, історичне минуле, географічне положення (ступінь віддаленості від основних шляхів сполучення), традиції відпочинку. При цьому слід зауважити, що законодавство чітко відмежовує концепцію та принципи ведення сільського зеленого туризму від інших видів туристичних послуг, що надаються у сільській місцевості і законодавчо віднесені до підприємницької діяльності.

На відміну від останніх, надання послуг сільського туризму за польськими законами не належить до підприємництва, а тому прибутки селянських господарств не підлягають обкладанню податком на додану вартість. Крім того, законодавство передбачає також звільнення від оподаткування доходів, що отримані завдяки наданню послуг з розміщення туристам за таких умов: житловий будинок, в якому здаються кімнати, належить до сільського господарства; кімнати здаються туристам, а не сезонним працівникам чи третім особам; кімнати для туристів знаходяться у житловому будинку сільської родини, а не в іншій спеціально пристосованій будівлі для туристів; число кімнат, що здаються туристам, не перевищує п'яти. Цей досвід, безумовно, є прийнятним і для формування та підтримки малих підприємств сільського зеленого туризму в Україні.

У Румунії велика увага надається раціональному природокористуванню та збереженню природи, особливо у Карпатах і Трансільванії. Практично значимою у цій країні є практика створення й сертифікації екологічних туристичних дестинацій і маршрутів. Для їх організації, моніторингу і контролю використання навіть передбачаються посади спеціальних екологічних рейнджерів та/або інспекторів. Приклад Угорщини є досить показовим у частині розробки сценаріїв та здійснення для туристів спеціальних свят (тільки кінних змагань та ін. свят нараховується понад 40 в рік).

Аналіз заходів, що сприяли організації й становленню малих підприємств сільського зеленого туризму в Європейському Союзі, дозволив виділити можливості використання отриманого досвіду, основними серед яких є пільговий режим оподаткування, маркетингові стратегії просування послуг, напрями або спеціалізація туристичної діяльності на селі, непряма й пряма державна та місцева підтримка.

Отже, малі підприємства сільського зеленого туризму, які функціонують на Заході, переконливо довели свою власну важливість в якості інструменту, засобу або господарсько-бізнесової моделі вирішення соціально-економічних й екологічних проблем сільських територій [9, с. 339]. Завдяки їм відбувається зростання зайнятості, розвиток інфраструктури, отримання стійких та вагомих прибутків, зміцнення бюджетів самоврядних громад.

Найбільшими перешкодами на шляху розвитку таких формувань у сільській місцевості України вважаються транспортна віддаленість осередків відпочинку; санітарно-побутова й туристична невідповідність; низький рівень надання послуг й обмежений їх перелік; нестача цілісних туристичних пропозицій, що містять продукти, орієнтовані на новий тип туриста; низький рівень маркетингу, недостатнє методичне забезпечення та відсутність цілеспрямованої послідовної діяльності, байдужість місцевих громад і владних структур. Вказані недоліки потребують швидкого усунення, адже у залученні туристів існує велика конкуренція з боку сусідніх країн, які пропонують кращі санітарно-побутові умови, інфраструктуру, сполучення й атракції.

Досі залишаються невирішеними питання із впровадження системи підготовки профільних фахівців, навчання і перекваліфікації сільських господарів, незайнятого сільського населення. В Україні не працює жодна група тренерів або дорадників, яка б на постійній основі здійснювала профільне повне консультування, супровід та навчання зацікавлених осіб. Натомість, є значна кількість господарів або підприємців, які працюють, не маючи спеціальних навичок, на ентузіазмі.

Необхідно також проводити навчання власників агроосель ефективним і не складним прийомом гостинності, обслуговування, іноземним мовам. Тому досі маємо таку сумну статистику: в польських, словацьких і румунських Карпатах щорічно відпочиває на один-два порядки більше західноєвропейських туристів, ніж в українських. Для закордонних туристів важливо, наскільки легальною у країні є форма надання відпочинкових послуг малими підприємствами сільського зеленого туризму, хто відповідає за якість прийому, через кого можна організувати поїздку; наскільки цікавою, вартісною й безпечною вона буде.

Висновки. Всебічне вивчення та впровадження європейського досвіду здійснення малого підприємництва у сільському зеленому туризмі в Україні направлене на досягнення його стратегічної мети – створення конкурентоспроможного національного туристичного продукту на селі, здатного максимально задовольнити потреби як співвітчизників, так і іноземців. Також це розширення внутрішнього та постійне зростання обсягів в'їзного туризму за рахунок сільських територій, забезпечення їх комплексного розвитку, їх туристичних дестинацій та розширеного відтворення з урахуванням соціально-економічних інтересів сільського населення й населення країни загалом.

Список використаних джерел

1. Дешевенко Л. П. Сільський зелений туризм – складова економічної системи держави. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації*. 2015. №2. С. 42-50.
2. Ігнатенко М. М., Адамчик О. О. Підвищення конкурентоспроможності підприємств сільського зеленого туризму на засадах брендингу та маркетингових стратегій. *Агросвіт*. 2020. № 11. С. 50-57.
3. Мармуть Л. О., Романюк І. А. Удосконалення структури ринку праці сільських територій шляхом розвитку підприємств сільського зеленого туризму. *Економічний вісник університету*, Вип. 38, 2018. С. 70-77.
4. Король М. М., Атаманчук В. В. Аналіз європейського досвіду організації зеленого туризму. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 7. Ч. 2. С. 30-33.
5. Ihnatenko M., Antoshkin V., Lokutova O., Postol A. and Romaniuk I. Ways to Develop Brands and PR Management of Tourism Enterprises with a Focus on National Markets. *International Journal of Management*, 11 (5), 2020, pp. 778-787.
6. Столярчук П. Г., Домінюк В. В. Аналіз європейського досвіду організації сільського зеленого туризму та його категоризації. *Вимірювальна техніка та метрологія*. 2010. № 71. С. 175–184.
7. Яровий В. Ф. Соціально-економічна ефективність функціонування підприємств сільського зеленого туризму та галузі туризму загалом. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, № 4, 2017. С. 53-58.
8. Ігнатенко М. М., Мармуть Л. О. Надання послуг сільського зеленого туризму фермерськими господарствами з метою здійснення їх диверсифікації та підвищення доходності діяльності. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*, № 3, 2017. С. 50-53.
9. Ihnatenko M., Sarapina O., Sakun A., Marmul L. and Pylypenko K. Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), 2019, pp. 337-340.

References

1. Deshevenko, L. P. (2015). *Sil's'kyi zelenyy turizm – skladova ekonomichnoyi systemy derzhavy [Rural green tourism is a component of the economic system of the state]*. *Bukhhalters'kyi oblik, analiz ta audyt: problemy teorii, metodolohiyi, orhanizatsiyi*, 2, 42-50.
2. Ihnatenko, M. M. & Adamchik, O. O. (2020). *Pidvyshchennya konkurentospromozhnosti pidpryyemstv sil's'koho zelenoho turyzmu na zasadakh brendynhu ta marketynhovoykh stratehiy [Improving the competitiveness of rural green tourism enterprises on the basis of branding and marketing strategies]*. *Ahrosvit - Agrosvit*, 11, 50-57.
3. Marmul', L. O. & Romaniuk, I. A. (2018). *Udoskonalennya struktury rynku pratsi sil's'kykh terytoriy shlyakhom rozvytku pidpryyemstv sil's'koho zelenoho turyzmu [Improving the structure of the labor market in rural areas through the development of rural green tourism enterprises]*. *Ekonomichnyy visnyk universytetu - Economic Bulletin University*, 38, 70-77.
4. Korol', M. M. & Atamanchuk, V. V. (2016). *Analiz yevropeys'koho dosvidu orhanizatsiyi zelenoho turyzmu [Analysis of the European experience in organizing green tourism]*. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 7 (2), 30-33.
5. Ihnatenko, M., Antoshkin, V., Lokutova, O., Postol, A. & Romaniuk, I. (2020). *Ways to Develop Brands and PR Management of Tourism Enterprises with a Focus on National Markets*. *International Journal of Management*, 11 (5), 778-787.
6. Stolyarchuk, P. H. & Dominyuk, V. V. (2010). *Analiz yevropeys'koho dosvidu orhanizatsiyi sil's'koho zelenoho turyzmu ta yoho katehoryzatsiyi [Analysis of European experience in organizing rural green tourism and its categorization]*. *Vymiryuvalna tekhnika ta metrolohiya*, 71, 175-184.
7. Yarovyy, V. F. (2017). *Sotsial'no-ekonomichna efektyvnist' funktsionuvannya pidpryyemstv sil's'koho zelenoho turyzmu ta haluzi turyzmu zahalom [Socio-economic efficiency of rural green tourism enterprises and the tourism industry in general]*. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 4, 53-58.
8. Ihnatenko, M. M. & Marmul', L. O. (2017). *Nadannya posluh sil's'koho zelenoho turyzmu fermers'kymy hospodarstvamy z metoyu zdiysnennya yikh dyversyfikatsiyi ta pidvyshchennya dokhodnosti diyal'nosti [Provision of rural green tourism services by farms in order to diversify them and increase profitability]*. *Visnyk Berdyans'koho universytetu menedzhmentu i biznesu*, 3, 50-53.
9. Ihnatenko, M., Sarapina, O., Sakun, A., Marmul, L. & Pylypenko, K. (2019). *Models of implementation of enterprises in agricultural green tourism in European countries and assessment of their efficiency*. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, 8(12), 337-340.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Плевако Ярослав Анатолійович, аспірант

ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»

вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав, 08401, Україна

e-mail: ekonomika2013@ukr.net

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Плевако Ярослав Анатольевич, аспирант

ГБУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»

DATA ABOUT THE AUTHOR

Plevako Yaroslav, postgraduate
Pereiaslav-Khmelnitsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University
str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav, 08401, Ukraine
e-mail: ekonomika2013@ukr.net

УДК 330.15. 338.486

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2020-47-35-40>

**НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ Й МАРКЕТИНГОВИХ СТРАТЕГІЙ
ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ**

Романюк І. А.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти визначення та впровадження інноваційно-інвестиційних й маркетингових стратегій для підвищення конкурентоспроможності підприємств сільського зеленого туризму і відтворення сільських територій.

Метою роботи є обґрунтування основних складових та напрямів здійснення інноваційно-інвестиційних і маркетингових стратегій забезпечення ефективного розвитку підприємств сільського зеленого туризму з урахуванням інших, у т.ч. проблемних чинників територій їх розміщення.

Методологічною основою статті стали основні теоретичні й методологічні положення економічної науки, нормативно-законодавчі акти України, праці провідних зарубіжних і вітчизняних науковців з економіки, маркетингу та менеджменту туристичних підприємств.

Результати роботи. У роботі обґрунтовано значення використання інноваційно-інвестиційних та маркетингових стратегій для ефективного розвитку підприємств сільського зеленого туризму. Визначено основні їх складові та напрями. Виявлено основні проблеми та здійснено прогноз очікуваних результатів залучення.

Галузь застосування результатів. Результати можуть бути використані підприємствами сільського зеленого туризму, об'єднаними територіальними громадами, регіональними та державними органами влади.

Висновки. Інновації мають провідне значення у підвищенні ефективності діяльності підприємств сільського зеленого туризму в умовах економіки знань. Тому важливе значення має їх групування за сферами здійснення. Інвестування розвитку підприємств сільського зеленого туризму визнано однією з основних проблем, які стримують їх поширення через низькі доходи переважної більшості сільського населення з однієї сторони та житлові й інші умови, які потребують покращення, - з іншої. Тому визначення їх джерел та резервів має першочергове значення. Маркетингові стратегії мають провідне значення для розвитку підприємств сільського зеленого туризму. Їх основними інструментами визначено бренди й торгові марки; віртуальні продажі; реклама й PR-технології, деталізовані за підприємствами й агрооселями; туристичними товарами, унікальними й притаманними тим або іншим сільським територіям (продовольчими, косметичними, народних промислів); атракціями й послугами.

Ключові слова: сільський зелений туризм, суб'єкти господарювання, агросадиби, інновації, інвестиції, маркетинг, стратегії, напрями, розвиток.

**НАПРАВЛЕНИЯ ВНЕДРЕНИЯ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННЫХ И МАРКЕТИНГОВЫХ
СТРАТЕГИЙ ЭФФЕКТИВНОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ СЕЛЬСКОГО ЗЕЛЕННОГО ТУРИЗМА**

Романюк И. А.

Предметом исследования являются теоретические и практические аспекты определения и внедрения инновационно-инвестиционных и маркетинговых стратегий для повышения конкурентоспособности предприятий сельского зеленого туризма и воспроизведения сельских территорий.

Целью работы является обоснование основных составляющих и направлений осуществления инновационно-инвестиционных и маркетинговых стратегий обеспечения эффективного развития предприятий сельского зеленого туризма с учетом других, в т.ч. проблемных факторов территорий их размещения.

Методологической основой статьи стали основные теоретические и методологические положения экономической науки, нормативно-законодательные акты Украины, труды ведущих зарубежных и отечественных ученых по экономике, маркетингу и менеджменту туристических предприятий.

Результаты работы. В работе обосновано значение использования инновационно-инвестиционных и маркетинговых стратегий для эффективного развития предприятий сельского